

Yuan Hanedanı Ceza Hukukunda Cinayet Failinin Ödemesi Zorunlu Ödenek “Shaomaiyin”

The Mandatory Allowance “Shaomaiyin” for Murderers in Yuan Dynasty Criminal Law

Derya COŞKUN

Sorumlu Yazar/Corresponding Author

Doç. Dr. Derya COŞKUN

Erzurum Teknik Üniversitesi,

Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, Erzurum, Türkiye

ORCID: [0000-0001-7161-5430](https://orcid.org/0000-0001-7161-5430)

e-mail: derya.coskun@erzurum.edu.tr

Başvuru/Submitted: 11.10.2024

Kabul/Accepted: 03.02.2025

Atıf: Coşkun, Derya, “Yuan Hanedanı Ceza Hukukunda Cinayet Failinin Ödemesi Zorunlu Ödenek “Shaomaiyin””, *Ortaçağ Araştırmaları Dergisi*, 8/1 (Haziran 2025): 26-35.

Citation: Coşkun, Derya, “The Mandatory Allowance “Shaomaiyin” for Murderers in Yuan Dynasty Criminal Law”, *Ortaçağ Araştırmaları Dergisi*, 8/1 (June 2025): 26-35.

Lisans/License:

Öz- Moğol dönemi ceza sistemine bakıldığında Tang yasalarının belirleyici bir etkiye sahip olduğu görülmektedir. Özellikle batının temel prensiplerine hitap eden bu yasalar; hırsızlık, cinayet gibi adi suçların yanı sıra sosyal ve siyasi düzeni bozmaya yönelik faaliyetleri de içeren suçların cezalandırılmasında yol gösterici bir etkiye sahip olmuştur. Elbette ki tarih boyunca devletlerin toplum düzenini sağlayabilmek adına birçok yasa çıkardıkları ve bu yasalar çerçevesinde de cezalandırma yöntemleri uyguladıkları bilinmektedir. Bu çerçevede devletler genellikle tarafsız bir noktada yer almak suretiyle sadece yasaların işleyiş kontrolünü sağlamaya çalışmışlardır. Özellikle Orta Çağ dönemi devletlerinin yasalarında hukukun, mağduru tazmin etmek yerine toplumu hiçe sayan suçları cezalandırmaya yönelik bir politika izledikleri görülmektedir. Bu ceza sistemlerinden biri de hiç şüphesiz Yuan Hanedanı’nın ceza hukuku çerçevesinde cinayet faillerine ödemesini zorunlu tuttuğu “shaomaiyin (燒埋銀)” adlı ödenektir. “Shaomaiyin” kelimesi “shao+mai+yin” sözcüklerinin birleşiminden oluşmakta olup “cenaze ve gömü masrafları için gümüş” anlamına gelmektedir. Kelime köken itibarıyla Çince olup Yuan Hanedanı’nın bu coğrafyada uzun süre kalması dolayısıyla Çince kelimelerin kullanımı her alanda görülmüştür. Çin’de varlık gösteren Kitan, Ming ve Qing adındaki hanedanlar Yuan Hanedanı’nın idare, teşkilat ve hukuk alanlarına önemli ölçüde etkileri olmuştur. Buna rağmen özellikle hukuk kuralları ve kanunlar çerçevesinde Yuan Hanedanı’nın zaman zaman onları kendi etkisi altına bıraktığı da bilinen bir durumdur. Bu etkiye en güzel örnek shaomaiyin uygulamasıdır. Zira bu hanedanlar farklı isimler vererek kullanmış oldukları uygulamayı Yuan etkisiyle oluşturmuşlardır. Bu çalışmanın amacı Yuan Hanedanı’nın ceza hukuku çerçevesinde cinayet faillerine ödemesini zorunlu tuttuğu “shaomaiyin (燒埋銀)” adlı uygulamayı tanıtmak ve tüm yönleriyle ortaya koymaktır.

Anahtar Kelimeler– Yuan, Ödenek, Shaomaiyin, Cinayet.

Abstract – When examining the Mongol-era penal system, it is evident that Tang laws had a significant influence. Notably, these laws, which address fundamental principles relevant to the West, served as a guiding force in the punishment of crimes, including not only common offences such as theft and murder but also crimes aimed at disrupting social and political order. It is well-known that throughout history, states have enacted numerous laws to maintain societal order and have applied various methods of punishment within the framework of these laws. In this context, states have generally sought to remain neutral, focusing solely on ensuring the enforcement of laws. In particular, it is observed that medieval states’ laws followed a policy of punishing crimes that disregarded society rather than compensating victims. One such penal system is undoubtedly the “shaomaiyin (燒埋銀)” payment mandated by the Yuan Dynasty for perpetrators of murder. The term “shaomaiyin” is composed of the words “shao+mai+yin”, meaning “silver for funeral and burial expenses”. This term is of Chinese origin, and due to the Yuan Dynasty’s prolonged presence in this region, the use of Chinese terms was widespread. The Kitan, Ming, and Qing dynasties, which existed in China, had significant influences on the administration, organization, and legal domains of the Yuan Dynasty. Despite this, it is known that the Yuan Dynasty sometimes exerted its influence over these legal rules and laws. An excellent example of this influence is the practice of shaomaiyin. Other dynasties adopted similar practices under different names and were influenced by Yuan practices.

This study aims to introduce and thoroughly explore the “shaomaiyin (燒埋銀)” practice mandated by the Yuan Dynasty for murder perpetrators within the criminal law framework.

Keywords– Yuan, Allowance, Shaomaiyin, Murder.

Yayın Tarihi	26 Haziran 2025
Hakem Sayısı	Ön İnceleme: Bir İç Hakem (Editör-Yayın Kurulu Üyesi) İçerik İncelemesi: Üç Dış Hakem
Değerlendirme	Çift Taraflı Kör Hakemlik
Benzerlik Taraması	Yapıldı-İntihal.Net
Etik Bildirim	ortacagarastirmalaridergisi@gmail.com
Çıkar Çatışması	Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.
Finansman	Herhangi bir fon, hibe veya başka bir destek alınmamıştır.
Telif Hakkı & Lisans	Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanır. https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.tr
Date of Publication	26 June 2025
Reviewers	Single Anonymized - An Internal (Editor board member) Double Anonymized - Three External
Review Reports	Double-blind
Plagiarism Checks	Yes – Intihal.Net
Complaints	ortacagarastirmalaridergisi@gmail.com
Conflicts of Interest	The Author(s) declare(s) that there is no conflict of interest.
Grant Support	No funds, grants, or other support was received.
Copyright & License	Author(s) publishing with the journal retain(s) the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0. https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.tr

EXTENDED ABSTRACT

In Asian states, “compensation for murder and theft was often paid in livestock”. According to Kitan laws, if a Kitan man caused someone's death for any reason, he was required to provide the victim's family with horses and oxen. This practice was also observed during the Jin Dynasty, helping to eliminate blood feuds between tribes. In the Jin Dynasty, in the case of a murder, the perpetrator was required to provide the victim's family or relatives with ten pairs of horses, ten cows, and ten ounces of gold, which represented a heavier penalty compared to Kitan era laws. However, over time, this amount was reduced. During the reign of Kitan ruler Abaoji (907-926), it was observed that nomadic peoples were judged according to Kitan laws. The Chinese were also subject to these laws. The traditional law of the steppes had a more constructive character than the Tang laws. Tang laws sometimes allowed for differences in punishment methods based on ethnic identity. For instance, a Chinese person who caused death was punished by being executed by drowning, while a Kitan committing the same crime could avoid punishment by providing horses and oxen. The cosmopolitan ethnic structure led to laws manifesting differently among societies, occasionally causing inter-societal and intra-state issues. To address this divergence and ensure legal equality, Kitan bureaucrats attempted to apply the same law to all people under their administration. However, this approach was not universally accepted and was criticized by some Kitan bureaucrats. Consequently, those responsible for enforcing penalties were closely monitored to ensure the proper execution of their duties. Over time, it was observed that ethnic groups were judged and punished under different laws and courts, preventing the establishment of legal unity and equality due to the cosmopolitan ethnic structure. Tang laws significantly influenced the Yuan Dynasty's penal system. In this context, for crimes such as murder, the Yuan Dynasty mandated compensation payments to the perpetrator's family as stipulated by Tang laws. The Mongols referred

to this compensation as "Shaomaiyin (燒埋銀)" or "Shaomaiqian (燒埋錢)". Shaomaiyin means "silver for funeral and burial expenses" and is defined in the Mongol legal system as "money allocated for funeral and burial expenses". The term "Shaomaiyin" is composed of "shao (梢)", meaning "branch, stern of a ship, or rudder," "Mai (埋)", meaning "to bury, hide, or store," and "yin (銀)," meaning "silver, bullion, money, treasure, or wealth." Another term with a similar meaning is "maizangyin (埋葬銀)", which combines "mai (埋)", meaning "to bury, hide, stack, or store", "zang (葬)", meaning "to bury" and "yin (銀)," meaning "silver, bullion, money, treasure, or wealth" translating to "silver for burial expenses." Thus, it essentially means the same as "Shaomaiyin." Shaomaiyin is documented as a form of payment made by a perpetrator of murder to the family or relatives of the deceased. The first to implement this legal practice without ethnic discrimination was Kublai Khan. Shaomaiyin was also seen as a symbol of respect for the deceased and was considered a bridge between traditional law and death rituals by Confucian teachings. This practice, which acquired a distinct identity during the Yuan Dynasty, helped establish a moral balance among the primary parties involved in the incident. However, some criminals unwilling to make this payment faced double the penalty. Differences and situational changes in the payment of Shaomaiyin were observed, including the elimination of the payment obligation in cases where the deceased was a death row convict or where the body was not found. The body was required as proof for payment to be made. This situation led to some irregularities, as perpetrators could avoid punishment by disposing of the victim's body. Furthermore, if the perpetrator died without making the payment, the obligation to pay Shaomaiyin continued, likely falling to the perpetrator's family or close relatives. In cases of accidental deaths, Shaomaiyin was still required. If the perpetrator was poor and unable to pay Shaomaiyin, they were required to either work for the deceased's family or, especially if they had a daughter, send a family member to serve as an enslaved person. By 1305, during the reign of Kublai Khan's grandson Yuan Chengzong (1294-1307), some additions and changes were made to Shaomaiyin regulations, including the decision for the state to cover the payment if the perpetrator could not pay.

GİRİŞ

Asya devletlerinin hukuk kurallarına bakıldığında özellikle hırsızlık ve cinayet suçlarında mağdur ya da ailesine zararın bedelini ödeme üzerine uygulamalar olduğu görülmektedir.¹ Bu ödeme tazminat adı altında verilmekte olup hayvanlar ve değerli eşyalar üzerinden yapılmanın² yanı sıra kişinin herhangi bir mal varlığının olmaması durumunda zarar verdiği kişinin evinde köle olarak çalışması suretiyle de yapılabilmektedir. Bu uygulamalar ve yasalar sayesinde yerleşik hayata yeni geçen toplumlarda özellikle klanlar arasında uygulanan cezalandırma sistemlerinin devlet tekeline bırakılması olası çekişme ve sorunların da önüne geçilmesini sağlamıştır.³ Cinayet ve hırsızlığın bedeli hayvan üzerinden tazminat ödemek şeklinde uygulanmıştır. Kitan⁴ (qidan 契丹) yasalarına göre bir Kitan erkeği herhangi bir durum dolayısıyla birinin ölümüne sebebiyet vermişse bu kişinin ailesine at ve öküz vermek zorundadır. Bu uygulama Jin Hanedanı zamanında da görülmekte olup kabileler arasındaki kan davalarının ortadan kalkmasını sağlamıştır. Jin Hanedanı'nda herhangi bir cinayet durumunda fail, kurbanın ailesine ve yahut akrabalarına on çift at, on inek ve ons altın vermek zorunda bırakılmıştır ki bu ödenekler Kitan dönemi yasalarından daha ağır bir içeriğe sahiptir. Fakat zamanla bu miktar hafifletilmiştir.⁵ Kitan idarecilerinden Abaoji (907-926) döneminde bozkır halklarının Kitan yasaları çerçevesinde yargılandıkları görülmektedir. Çinliler de bu yasalara tabi olarak yargılanmışlardır.⁶ Bozkır geleneksel hukukunun Tang⁷ yasalarından daha yapıcı bir kimliğe sahiptir. Tang yasalarında etnik kimliğe bağlı olarak cezalandırma usullerinde ayrışma söz konusu olabilmektedir. Mesela Çinli bir kişi ölüme sebebiyet verici bir davranış sergilediğinde boğularak öldürülme cezasına çarptırılırken⁸ aynı suçu işleyen bir Kitan, at ve öküz vermek suretiyle suçtan feragat edebilmekteydi.⁹ Kozmopolit etnik yapı,

¹ George Vernadsky, “Cengiz Han Yasası”, *Türk Hukuk Tarihi Dergisi*, C. I, (1944), 127; David Ayalon, “The Great Yasa of Chingiz Khan”, *Studia Islamica*, Paris, 1971, 99; D. O. Morgan, “The Great Yasa Chingiz Khan’ And The Mongol Law in The İlkhane”, *Bulletin of the School of Oriental and African Studies, University of London*, Vol. 49, No. 1, In Honour of Ann K. Lambton (1986), Cambridge University Press, 166-168; Leon Cahun, *Asya Tarihine Giriş Kökenlerden 1405’e Türkler ve Moğollar*, Çev. Sabit İnan Kaya, 157; Leo De Hartog, *Cengiz Han*, Çev. Serkan Uzun, Seç Yayın Dağıtım, Ankara 2006, 42-45.

² Paul Ratchnevsky, “Die Yasa (Jasaq) Cinggis-khans und Ihre Problematik”, *Sprache, Geschichte und Kultur der Altaischen Völker Protokollband der XII.Tagung der Permanent International Altaistic Conference 1969 Berlin*, Herausgegeben von: Gerorg Hazai und Peter Zieme, Berlin: Akademie Verlag, 1974, 485.

³ Bu uygulamanın bir benzeri de Alman hukukunda yer alan Wergeld ödemesidir. Özellikle Avrupa toplumlarının birçoğunda bu uygulamanın olduğu bilinmektedir. Bkz; Bettine Birge, “How the Mongols Mattered: A Perspective from Law”, *How Mongolia Matters: War, Law, and Society*, Edited by Michael R. Drompp Devin DeWeese Mark C. Elliott Edited by Morris Rossabi, (Leiden Boston: Brill, 2008), 88.

⁴ Kitanlar (契丹), Tunguslardan neş’et ettiği düşünülmekte olup Siyanpi Dağlarının eteklerinde yaşadıkları ve Yü-wen (宇文) adlı boyundan türeyen bir kavim olarak bilinip Liao-he vadisine göç ettikten sonra Kitan adıyla anılmışlarsa da bkz; Song-chi, Ou-Yang-xiu, *Yeni Tang Tarihi*, Pekin: Zhonghua Shuju, 1975, 6167; Sechin Jagchid, “The Kitans And Their Cities”, *Central Asiatic Journal* 25 (1/2): (1981), 70-88; Daniel Kane “The Great Central Liao Kitan State”, *Journal Of Song-Yuan Studies*, (43): (2013), 27-50; Türikoğlu Gökalp, *Türk Kağanlığının Kuruluşundan Çingiz’in Zuhuruna Kadar Altaylarda ve İç Moğolistan’da Boylar*, (İstanbul: Bilgeoğuz Yayınları, 2022), son dilbilimsel çalışma ve veriler onların Tunguslardan ziyade Moğol olduklarını ortaya koymaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz; Juha A. Janhunen, *Mongolian*, London Oriental and African Language Library, 19, John Benjamins Publishing Company Amsterdam, Philadelphia 2012, 4

⁵ Herbert Franke, “Chinese Law in a Multinational Society: The Case of the Liao,” *Asia Major* 3rd Series 5:2 (1992), 115; Herbert Franke, “Jurchen Customary Law and the Chinese Law of the Chin Dynasty,” in *State and Law in East Asia: Festschrift Karl Büniger*, Ed. Dieter Eikemeier and Herbert Franke, (Wiesbaden: Otto Harrassowitz, 1981), 218; Birge, “How the Mongols Mattered: A Perspective from Law”, 89.

⁶ Liaoshi 遼史, *History of the Liao Dynasty*, Volume 5, (Beijing: Zhonghua shuju, 1974) 61:937; Bettine Birge, “Law of the Liao, Chin, and Yuan and Its Impact on the Chinese Legal Tradition,” in *New Perspectives on Chinese History, Legal History: The Formation and Transformation of Traditional Chinese Legal Culture*, ed. Liu Liyan (Taipei: Academia Sinica-Lianjing, 2008), 444-447; Birge, “How the Mongols Mattered: A Perspective from Law”, 89.

⁷ Sui Hanedanı sonrası 618-907 yılları arasında Çin’e hükmetmiş bir hanedanlık olup Li Shim tarafından kurulmuştur. Tang Hanedanı, dönemin güçlü siyasi yapılarından biri olmanın yanı sıra Çin’in komşuları üzerinde baskın bir etkiye sahip olmuş hatta birçok krallığı vergiye bağlamıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz; Yixuan Wu, *Xibei Normal University, Research on Color Performance Dunhuang Magao Grottoes Murals in the Tang Dynasty*, Yüksek Lisans Tezi, (Xibei: Fine Arts, 2017); Kang Wu (吳綱)- Ching-yang Wang (王京陽), Ch’üan T’ang Wen Pu-i 全唐文補遺 (Tang Metinleri Derlemesine İlaveler), C. 3, Hsi-an 1996.

⁸ Birge, “How the Mongols Mattered: A Perspective from Law”, 89.

⁹ Wang Cheng 王稱, “Chu zhibige xiebiao” 除直秘閣謝表, *Dongdu shilüe 東都事略*, Ed. Songshi ziliao cuibian 宋史資料萃編, (Taipei, 1967), 123:1899; Li Tao 李燾, *Xu Zizhi tongjian changbian 續資治通鑑長編*, (Beijing: Zhonghua shuju, 1980),

yasaların toplumlar arasında farklı şekillerde zuhur etmesine neden olmuştur. Bu durum da toplumlar arası ayrışmayı zaman zaman da devlet içi sorunları gündeme getirmiştir. Toplum düzenini ve eşitliği sağlamak amacıyla harekete geçen Kitan bürokratları bu ayrışmaya son vermek amacıyla idarelerindeki tüm halkları aynı yasaya tabi tutarak hukuksal eşitliği sağlamaya çalışmışsalar da bu durumun bazı Kitan bürokratlar tarafından kabul görmediği ve eleştirildiği görülmektedir. Bu sebeple cezaların uygulanmasından görevli kişiler yakın takibe alınmak suretiyle görevlerini uygun şekilde yapıp yapmadıkları hususunda sıklıkla denetlenmişlerdir.¹⁰ Fakat sonraki süreçte etnik gurupların farklı yasalar ve mahkemeler çerçevesinde yargılanarak cezalandırıldıkları görülmüştür.¹¹ Bu nedenle hukuksal çerçevede birlik ve eşitlik kozmopolit etnik yapı dolayısıyla bir türlü sağlanamamıştır.¹²

1. Shaomaiyin Kelimesinin Etimolojik Kimliği

Yuan Hanedanı ceza sisteminin Tang yasalarının etkisi altında oluşturulduğu görülmektedir. Bu bağlamda Yuan Hanedanı, cinayet tipi suçlarda Tang yasalarının öngördüğü gibi failin ailesine belirli bir miktar tazminat ödemeyi zorunlu hale getirmiştir.¹³ Moğollar, bu tazminata "*Shaomaiyin* 燒埋銀/ *Shaomaiqian* 燒埋錢" adını vermişlerdir. Shaomaiyin, cenaze ve gömü masrafları için gümüş anlamına gelmekte olup Moğol hukuk sisteminde "*cenaze ve gömü masrafları için ayrılan/ödenen para*" olarak tanımlanmıştır.¹⁴ Shaomaiyin 燒埋銀; dal parçası, geminin arka kısmı ve dümen anlamlarına gelmekte olan "*shao* (梢)", gömmek, gizlemek ve depolamak anlamlarındaki "*mai* (埋)" ile gümüş, gümüş külçe, para, hazine, servet anlamlarını ifade eden "*yin* (銀)" kelimelerinin birleşiminden oluşmaktadır.¹⁵ Shaomaiyin ile aynı anlama karşılık gelen kelimelerden biri de "*maizangyin* (埋葬銀)" dır. Kelime gömmek, gizlemek, istiflemek, depolamak anlamlarına gelen "*mai* (埋)", gömmek manasında "*zang* (葬)" ile gümüş, gümüş külçe, para, hazine, servet anlamları taşıyan "*yin* (銀)" sözcüklerinin birleşiminden oluşmakta olup¹⁶ "*defin masrafları için gümüş*" anlamı taşımaktadır.¹⁷ Bu nedenle kelime "*Shaomaiyin*" ile birebir aynı anlama gelmektedir. Shaomaiyin, bir cinayetin faili tarafından öldürülen kişinin ailesi ya da akrabalarına ödenen bir ödeme şekli olarak literatürde yer almaktadır¹⁸. Bu ceza hukuk sistemini herhangi bir etnik köken ayırmaksızın uygulamak için ilk adım atan kişi ise Kubilay Han olmuştur.¹⁹

2. Yuan Ceza Hukukunda Bir Tazminat Şekli Olarak Shaomaiyin ve Bedeli

Moğolların geleneksel hukuk sistemi suçlunun kurbanına tazminat ödeme pratiği çerçevesinde şekillenmiştir.²⁰ Özellikle idaresi altında bulunan tüm halklara bu yasayı uygulayan Moğollar orta çağ dönemi hukuk birliğini sağlayan ilk Asya devleti olarak karşımıza çıkmaktadır. Zira daha

72:1646; Franke, "Chinese Law in a Multinational Society: The Case of the Liao", 115; Birge, "How the Mongols Mattered: A Perspective from Law", 89.

¹⁰ Franke, "Chinese Law in a Multinational Society: The Case of the Liao", 115–117; Liaoshi 遼史, History of the Liao Dynasty, 19:230; 112:1502; Birge, "Law of the Liao, Chin, and Yuan", 451–452; Birge, "How the Mongols Mattered: A Perspective from Law", 90.

¹¹ Birge, "How the Mongols Mattered: A Perspective from Law", 90.

¹² Ye Qianzhao 葉潛昭, Jinlü zhi yanjiu 金律之研究, (Taipei: Shangwu chubanshe, 1972), 142–143.

¹³ Paul Ratchnevsky, "Die Mongolische Rechtsinstitution der Busse in der Chinesischen Gesetzgebung der Yüan-Zeit," in Studia Sino-Altaica: Festschrift für Erich Haenisch zum 80, Ed. Herbert Franke, (Verlag: Geburtstag, 1961); Françoise Aubin, "Les sanctions et les peines chez les Mongols," Transactions of the Jean Bodin Society for Comparative Institutional History, Volume LVIII, , Brussels, (Punishment, Non European Worlds, De Boeck University 1991).

¹⁴ Françoise Aubin, "Some Characteristics of Penal Legislation among the Mongols (13th–21st Centuries)," in Central Asian Law: A Historical Overview: A Festschrift for the Ninetieth Birthday of Hebert Franke, Ed. Wallace Johnson and Irina Popova (Lawrence, Kansas: Society for Asian Legal History, 2004), 133–134; Birge, "How the Mongols Mattered: A Perspective from Law", 90.

¹⁵ Herbert Allen Giles, *A Chinese-English Dictionary*, Part I-II, Kelly and Walsh, (Shanghai & London, 1912), 1185:9758; 947:7603; 947: 13.253.

¹⁶ Giles, *A Chinese-English Dictionary*, 947: 7603; 1432:11.580; 13.253.

¹⁷ Thomas T. Allsen, *Commodity and Exchange in the Mongol Empire*, Cambridge: Cambridge University Press, 1997, 19–22; Giles, *A Chinese-English Dictionary*, 947: 13.253.

¹⁸ Aubin, "Some Characteristics of Penal Legislation among the Mongols", 133–134.

¹⁹ Shen Jiaben 沈家本, *Geçmiş Hanedanlıkların Ceza Hukuku Hakkında Araştırma- Lidai Xingfa Kao* 历代刑法考, Vol. 1 (Beijing 北京: Shangwu Yinshuguan 商务印书馆, 2011), 568–569; Paul Heng-Chao Ch'en, *Chinese Legal Tradition under the Mongols*, (Princeton: Princeton University Press, 1979), 42–43 .

²⁰ Birge, "How the Mongols Mattered: A Perspective from Law", 90.

önceleri Kitanlar da hukuksal birliği sağlamaya çalışmışlar fakat bunu başaramamışlardır. Bu nedenle Moğollar, herhangi bir millet fark etmeksizin yasaları uygulayarak hukuku ortak bir paydada birleştirmeyi başarmışlardır. Moğollar tarafından 1265 yılında uygulamaya konulan shaomaiyin, cinayet vakalarında ödenmesi zorunlu bir bedeldir. Eğer bir Moğol, Çinli bir şahsı öldürür ya da ölmesine sebebiyet verirse Tang kanunlarındaki sert uygulamanın aksine öldürülmek yerine askerlik yapmak zorunda bırakılmıştır. Bu uygulama her ne kadar onu shaomaiyin ödemekten kurtaramamışsa da suçun cezasını önemli ölçüde hafifletmiştir.²¹

Shaomaiyin uygulaması ölen kişinin ardından duyulan saygının bir simgesi olarak da görülmüştür. Konfüçyüs öğretileriyle uyum içerisinde olan bu uygulama geleneksel hukuk ve ölüm ritüeli arasında bir köprü olarak kabul edilmiştir²². Özellikle Yuan Hanedanı zamanında farklı bir kimlik kazanan bu uygulama olayın birinci dereceden muhatapları arasında da ahlaki bir denge kurulmasına yardımcı olmuştur. Elbette bu uygulamayı yerine getirmek istemeyen suçlular da olmuştur. Cezadan kaçan kişi sonrasında ise iki katı ödeme yapmak zorunda bırakılmıştır²³. Shaomaiyin ödemelerinde birçok farklılıklar ve durum değişimleri göze çarpmaktadır. Bunlar arasında ölen kişinin ölüm cezası hükümlüsü bir kişi olması, kişinin cesedinin bulunmaması gibi durumlarda shaomaiyin ödeme zorunluluğu ortadan kalkmıştır. Zira ödemenin yapılabilmesi için kanıt olarak cesedin olması gerekmektedir. Elbette bu durum bazı usulsüzlükleri de beraberinde getirmiştir. Zira fail, öldürdüğü kişinin cesedini ortadan kaldırması durumunda suçtan feragat edebilmektedir. Ayrıca failin parayı ödemediği ölmesi durumunda da yine shaomaiyin ödenmek zorunluluğu devam etmektedir. Bu görev muhtemelen failin ailesi ya da birinci dereceden yakınlarına düşmektedir. Kaza sonucunda meydana gelen ölümlerde de yine shaomaiyin ödenmesi gerekmektedir. Eğer ki fail, fakirse ve shaomaiyini ödeyemeyecek durumda ise öldürdüğü kişinin ailesi için ya çalışmak ya da özellikle kızı olmak kaydıyla aile üyesinden birini hizmet amaçlı köle olarak onlara göndermek zorunda bırakılmıştır.²⁴ 1305 yılına gelindiğinde Kubilay Kağan'ın torunu Yuan Cheng Zong (1294-1307), hükümdarlığı döneminde shaomaiyin ile ilgili bazı eklemeler ve değişikliklerde bulunmuş ve failin shaomaiyini ödeyemediği durumlarda aileye ödemeyi devletin yapmasına karar vermiştir.²⁵ *Shaomaiyin*, her ne kadar ölüm dolayısıyla verilen bir kan parası olarak bilinse de yaralanmalarda da uygulanan bir sistem olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle ölüme sebebiyet verebilecek derecedeki yaralanmalarda bu özel tazminat ilkesi her daim uygulamaya konulmuştur²⁶. Bu ödeme ilk dönemler “*beslemek ve yardım etmek*” anlamlarına gelen “*yangjizhizi*”²⁷ adı altında alınırken sonraları “*shaomaiyin*” olarak tahsil edilmiştir. Bu ödeneğin amacı, mağdurun yiyecek ve ilaç alabilmesi için gerekli koşulları sağlamaktır. Bir kişinin sakat bırakılacak derecede hırpalanması ya da ciddi bir hastalığa uğramasına sebebiyet verecek ölçüde darp edildiğinde de ödemelerin kâğıt para²⁸ üzerinden yapıldığı görülmektedir.²⁹

²¹ Song Lian 宋濂, *Yuan shi* 元史, (Beijing: Zhonghua shuju 1976), 105: 2675; Paul Ratchnevsky, *Un Code des Yuan*, Volume 4, Collège de France, (Paris: Institut des Hautes Etudes Chinoises), 1972–1985, 259; Birge, “How the Mongols Mattered: A Perspective from Law”, 91.

²² Birge, “How the Mongols Mattered: A Perspective from Law”, 92.

²³ Curt Alinge, *Moğol Kanunları*, Çev. Prof. Dr. Coşkun Üçok, (Ankara: Sevinç Matbaası, 1967), 85, 145, 200,

²⁴ Birge, “How the Mongols Mattered: A Perspective from Law”, 92.

²⁵ Da Yuan shengzheng guochao dianzhang 大元聖政國朝典章 [called Yuan dianzhang] (Photo reprint of 1322 Yüan edition), (Taipei: Gugong bowu guan, 1976), 6a-11b; Yuan shi 元史, 105: 2675; Birge, “How the Mongols Mattered: A Perspective from Law”, 92.

²⁶ Alinge, *Moğol Kanunları*, 102.

²⁷ Kelime; “*yang* (養): beslemek, desteklemek; *ji* (濟): yardım etmek; *zhi* (之): ilgi durum eki; *zi* (資): mülk, değerli eşya, geçim yolu” sözcük ve anlamlarının birleşiminde oluşmuştur. Bkz; Giles, *A Chinese-English Dictionary*, 1597:12,856; 94: 817; 220: 1787; 1528:12342.

²⁸ Kâğıt paranın 10 ding değerinde olmasına karar verilmiş olup sonraki süreçte miktar hususunda değişiklikler söz konusu olmuştur. Bu değişikliğin 20 dingden 500 guana (madeni para) kadar değişebileceğine karar verilmiştir. Para cezasına ek olarak 70-110 aralığında sopa cezaları da uygulanmaktaydı. Tang yasaları yaralanmalara sebep olunması durumunda üç yıl hapis cezasının yanı sıra 77 sopa ile tazminat ödenmesini uygun görmekteydi. Ming ve Qing yasalarında ise üç yıl hapis cezasının yanı sıra 100 sopa cezası söz konusuydu. Bkz; Da Ming lu, *The Great Ming Code*, Translated by Jiang Yonglin, Asian Law Series, (University of Washington Press, 2014), 54; Birge, “How the Mongols Mattered: A Perspective from Law”, 92.

²⁹ Yuan shi 元史, 105:2673; Ratchnevsky, *Un code des Yüan*, 243–248; Aubin, “Some Characteristics of Penal Legislation,” 136; Heng- Ch'en, *Chinese Legal Tradition under the Mongols*, 54; Birge, “How the Mongols Mattered: A Perspective from Law”, 92.

3. Shaomaiyin ve Maizangyin: Benzerlikler Farklılıklar

Ming Hanedanı'nda³⁰ "maizangyin 埋葬銀", Yuan Hanedanında "shaomaiyin 燒埋銀" ile aynı anlama sahip farklı adlandırmalar söz konusu olmuştur. Bilinen o ki her iki kelime de öldürülen kişiye uygun cenaze töreninin yapılabilmesi ve gerekli masrafların karşılanabilmesi için verilen bir ödenek anlamı taşımaktadır. Muhtemelen aynı coğrafyayı paylaşan hanedanlar siyasal sistemi de birbirlerinden devralmış olmaları dolayısıyla bu benzerlikler ortaya çıkmıştır. Bu ceza sisteminin uygulanmasında hanedanlar arasında farklılıklar bulunmaktadır. Ming'te "maizangyin" ödemesi cinayet failine ölüm cezası verilmediği durumlarda tek olarak uygulanırken Yuan'da "shaomaiyin" ödemesi hem ceza hem de ödeme şeklindeydi. Ming'te "maizangyin" miktarı çoğunlukla 10 ons olarak sabitlenmişken Yuan'da "shaomaiyin" 50 ons olarak belirlenmiştir. Bir kişinin atını hızlı sürmek suretiyle kazaya sebebiyet vermesi olayın kırsal alan ve yahut şehirde gerçekleşmiş olmasına bağlı olarak cezai işlem hususunda farklılık arz etmekteydi. Bu suç kırsal alanda işlenmişse 100 ağır sopa, şehirde meydana gelmişse 100 ağır sopanın yanı sıra tazminat ödemek zorunda bırakılmıştır. Her iki durumda suçlu olan kişi ölen kişinin ailesine 10 ons gümüş verme zorunluluğuna sahip olmuştur.³¹ Benzer şekilde, bir avcı ormanda bir tuzak veya önceden kurulmuş bir yay vasıtasıyla birinin ölümüne sebep olduysa 10 ağır sopa ve üç yıl hapis cezasının yanı sıra gömü masrafları altında 10 ons gümüş ödemek zorunda bırakılmıştır³². Kişinin bile isteye ölüme sebebiyet vermesi ya da yöneticilik yapan bir kişinin haksız yere bu duruma neden olmasının cezası, 100 ağır sopanın yanı sıra 10 ons gümüş ödemek olarak belirlenmiştir.³³ Ming Hanedanı'nda bu miktar 20 ons gümüş olarak belirlenmiştir ki bu miktar Yuan Hanedanı'nın ceza uygulamasının iki katı kadardır.³⁴

Zamanla Ming Hanedanı'nın ceza sistemlerinde yumuşama yaşanmış, birçok suçlu para ödemek koşulu ile serbest kalmayı başarabilmiştir. Bir kişinin gerek ihmalkârlık gerekse kaza çerçevesinde ölüme sebebiyet vermesi durumunda para cezası ödemek suretiyle durumdan kurtulabilmiştir. Hatta bir dönem, gümüş paranın yerini bakır parayla yapılan ödemeler³⁵ almıştır ki, bu durum sistemde yaşanan sallantıların en açık göstergelerinden sadece biridir. Bu olayın Yuan döneminde gümüş yerine kâğıt para³⁶ ile yapılan ödemeler ile benzerlik göstermektedir. Ming Hanedanı'nda da kişi başkasının yaralanmasına sebebiyet verecek bir eylemde bulunduğu anda sopa ile cezalandırılmaktan ödeme yapması durumunda kurtulabilmiştir. Bu miktarın "sağlık masrafları" "yiyao zhi zi (醫藥之資)" adı altında mağdur olan kişiye verildiği görülmektedir.³⁷ Kişinin yaralanarak artık herhangi bir işte çalışamaz duruma getirilmesi halinde de 100 sopa cezanın yanı sıra uzaklaştırma cezası verildiği görülmektedir³⁸. Kişinin bu mağduriyetini azaltmak için de destek olarak "yangshan (養贍)" adı altında bir uygulama devreye sokulmuştur. Bu uygulama, kişinin sahip olduğu mal ve mülkün yarısını mağdur ettiği kişiye vermesi anlamı taşımaktadır.³⁹

Tıpkı Ming ve Yuan Hanedanları döneminde olduğu gibi Qing Hanedanı hukukunda da tazminat uygulamaları dikkat çekmektedir. Bu ödemelerin de ahlaki denge unsurunu oluşturmak amacıyla

³⁰ Hanedan hakkında ayrıntılı bilgi için bkz; Zhang Tingyu 張廷玉, *Ming Yıllığı*, Mingshi明史, (Beijing: Zhonghua Shuju, 1974); Wolfram Eberhard, *Çin Tarihi*, (Ankara: Türk Tarihi Kurumu Basımevi, 1947).

³¹ Da Ming lu, *The Great Ming Code*, 175; Daming lü jijie fuli 大明律集解附例, Ed. Wanli, Taiwan Xuesheng shuju, (Taipei, 1970), 4: 1523; Birge, "How the Mongols Mattered: A Perspective from Law", 93.

³² Da Ming lu, *The Great Ming Code*, 176; Daming lü jijie fuli 大明律集解附例, 4: 1529; Birge, "How the Mongols Mattered: A Perspective from Law", 93.

³³ Daming lü jijie fuli 大明律集解附例, 4:1530-3; 5:2019-2020; Da Ming lu, *The Great Ming Code*, 176,237; Birge, "How the Mongols Mattered: A Perspective from Law", 94.

³⁴ Daming lü jijie fuli 大明律集解附例, 4:1512-513; Birge, "How the Mongols Mattered: A Perspective from Law", 94.

³⁵ Daming lü jijie fuli 大明律集解附例, 4:1513.

³⁶ Kâğıt para Kitan (大契丹) ve Liao (遼) zamanlarında faal bir şekilde kullanılırken Yuan Hanedanı parayı Kuzey Çin hâkimiyeti döneminde Tang Hanedanlığından etkilenecek kullanmaya başlamıştır. Bkz; Song Lian 宋濂, *Yuan shi 元史*, 93.

³⁷ Daming lü jijie fuli 大明律集解附例, 4:1507-1508; Da Ming lu, *The Great Ming Code*, 174; Birge, "How the Mongols Mattered: A Perspective from Law", 94.

³⁸ Birge, "How the Mongols Mattered: A Perspective from Law", 94-95.

³⁹ Daming lü jijie fuli 大明律集解附例, 4:1504; Da Ming lu, *The Great Ming Code*, 173; Duli Cunyi 讀例存疑, comp. Xue Yunsheng 薛允升, Volume 5, (Taipei: Chinese Materials and Research Aids Service Center, 1970), 4: 845; *The Great Qing Code*, Trans by William Jones, (Oxford: Clarendon Press, 1994), 276-277, 282, 395.

yapıldığı aşikârdır. Qing ceza hukukunun Ming Hanedanı’nın uygulamalarıyla benzerlik gösteren birçok yönü olduğu görülmektedir. Eğer bir kişi av sırasında yeterli tedbirleri almaksızın birinin ölümüne neden olduysa cezası 100 sopa ya da üç yıl hapse çarptırılma olarak belirlenmiştir. Bunun yanı sıra öldürülen kişinin ailesine gömme masrafları adı altında 10 ons gümüş ödemek zorunda kalmıştır.⁴⁰ Qing ceza hukukunda da Ming Hanedanı’nda görüldüğü gibi kişinin idam cezasına karşın 20 ons gümüş ödemesi zorunlu hale getirilmiştir.⁴¹ Ming ve Qing kanunları, cinayet durumlarında özel uzlaşmaları kabul etmeyi yasaklayan bir hüküm içermiştir.⁴² Ödenmesi zorunlu tazminatlar devlet tarafından denetlenerek kişilere ulaşip ulaşmadığı durumu yakın takibe alınmıştır. İşini ciddiyetle yapmayan bir doktor istemeyerek de olsa hastanın ölümüne sebep olması durumunda kan parası ödemek suretiyle ağır cezalara çarptırılmaktan kurtulabilme şansına sahip olabilmıştır.⁴³

SONUÇ

Moğolların ceza sisteminin devletin kuruluş sürecinde Cengiz yasaları çerçevesinde şekillendiği görülmektedir. Değişen dünya şartları ve kurulan devletlere bağlı olarak bir takım değişikliklere uğrayan bu sistem, Moğolların Yuan Hanedanı zamanında belirgin farklılıklara uğramıştır. Bunun sebebi elbette ki Çin’de güçlü bir siyasi yapıya sahip olan Tang Hanedanının yasa belirleyici bir güç olarak görülmesi dolayısıyladır. Çin coğrafyasında hüküm sürmüş hemen hemen her devlet bu yasaların etkisinde kalarak kendi hukuk sistemlerini oluşturmuşlardır. Cinayet başta olmak üzere devlet ve toplum düzenini bozmaya yönelik her suç, yasalar çerçevesinde cezaî hükme tabi tutulmuştur. Bulunduğu coğrafya dolayısıyla Tang yasalarından önemli ölçüde etkilenen devletlerden biri de Yuan Hanedanı’dır. Yuan Hanedanı’nda cinayet suçu dolayısıyla faile bir ceza uygulaması söz konusu olmuş, bu ceza Tang, Ming ve Qing Hanedan kanunları çerçevesinde şekillenerek son halini almıştır. Shaomaiyin adı altında uygulanan ceza sistemi, cinayet faili tarafından; öldürdüğü kişinin ailesi ya da yakınlarına ödemiş olduğu bir maddi ödenek olarak karşımıza çıkmaktadır. İlk dönemler hayvanlar ve değerli eşyalar üzerinden yapılan bu ödeme sonraki süreçte nakdi para cezası şekline dönüşmüştür. Nakdi ödeme gücü olmayanlar ise köle olarak hizmette bulunup borcunu ödeme olanağına sahip olabilmıştır. Bu uygulamalar vasıtasıyla toplumun düzen ve eşitliği sağlanmak istense de herkes için aynı sürece tabi olmadığından toplumda ayrışma söz konusu olmuştur. Çinli birine verilen ceza ile diğer etnik gruptan herhangi bir kişiye verilen ceza aynı uygulanmadığından hukuksal eşitlik uzun süre sağlanamamıştır. Bunun coğrafya-etnik köken ilişkisiyle doğrudan bir ilişkisi olduğu muhakkaktır. Shaomaiyin ödemeleri her hanedan döneminde hem farklı isimlerle ifade edilmiş hem de farklı miktarlarda ödemeler söz konusu olmuştur. Ödemelerin miktarları hususundaki farklılıkların devlete herhangi bir fayda sağlama amacıyla yapılmamıştır. Zira ödeme hiçbir zaman devlete yapılmamış, kişinin öldürdüğü ya da zarar verdiği kişi ya da ailesine doğrudan iletilmiştir. Shaomaiyin uygulaması çok uzun bir süreçte devam etmekle beraber toplum karşısında suç işleyen bir suçluyu cezalandırma, evrensel bir düzeni yeniden tesis etme ilkesi çerçevesinde ahlaki dengeyi sağlamaya yönelik bir uygulama olmuştur.

KAYNAKÇA

- Alinge, Curt, *Moğol Kanunları*, Çev. Prof. Dr. Coşkun Üçok, Ankara: Sevinç Matbaası, 1967.
- Allsen, Thomas T., *Commodity and Exchange in the Mongol Empire*, Cambridge: Cambridge University Press, 1997.
- Aubin, Françoise, “Les sanctions et les peines chez les Mongols,” *Transactions of the Jean Bodin Society for Comparative Institutional History*, Volume LVIII, Punishment, Non European Worlds, Brussels: De Boeck University, 1991.

⁴⁰ Duli Cunyi 讀例存疑, 4:868, 869, 870; 5: 1276; *The Great Qing Code*, 281-282.

⁴¹ Duli Cunyi 讀例存疑, 4:849; *The Great Qing Code*, 278-279; Birge, “How the Mongols Mattered: A Perspective from Law”, 95.

⁴² Da Ming lu, *The Great Ming Code*, 177; *The Great Qing Code*, 283.

⁴³ Daming lü jijie fuli 大明律集解附例, 4:868-869; *The Great Qing Code*, 281; Birge, “How the Mongols Mattered: A Perspective from Law”, 96.

- Aubin, Françoise, "Some Characteristics of Penal Legislation among the Mongols (13th–21st Centuries)," in *Central Asian Law: A Historical Overview: A Festschrift for the Ninetieth Birthday of Hebert Franke*, Ed. Wallace Johnson and Irina Popova, Society for Asian Legal History, Lawrence Kansas, 2004.
- Ayalon, David, "The Great Yasa of Chingiz Khan", *Studia Islamica*, Paris 1971, 97-140.
- Birge, Bettine, "How the Mongols Mattered: A Perspective from Law", *How Mongolia Matters: War, Law, and Society*, Brill's Inner Asian Library Edited by Michael R. Drompp Devin DeWeese Mark C. Elliott Volume 36 Edited by Morris Rossabi, Leiden Boston: Brill, 2017.
- Birge, Bettine, "Law of the Liao, Chin, and Yuan and Its Impact on the Chinese Legal Tradition," in *New Perspectives on Chinese History, Legal History: The Formation and Transformation of Traditional Chinese Legal Culture*, Ed. Liu Liyan, Taipei: Academia Sinica-Lianjing, 2008.
- Cahun, Leon, *Asya Tarihine Giriş Kökenlerden 1405'e Türkler ve Moğollar*, Çev. Sabit İnan Kaya, Ankara: Seç Yayın Dağıtım, 2006.
- Cheng, Wang 王稱, "Chu zhibige xiebiao" 除直秘閣謝表, *Dongdu shilue 東都事略*, Ed. Songshi ziliao cuibian 宋史資料萃編, Taipei, 1967.
- Chi, Song-Ou-Yang-xiu, "Tang İmparatorluğunun Yeni Tarihi", (宋祁、欧阳修:《新唐书》, 卷二一九, (北狄), 第), Volume 219, *Kuzey Türkler Monografisi*, Pekin: Zhong- Hua Kitapçılık Bürosu 1975.
- Cunyi, Duli 讀例存疑, Comp. Xue Yunsheng 薛允升, Volume 5, Chinese Materials and Research Aids Taipei: Service Center, 1970.
- Da Ming lu, *The Great Ming Code*, Translated by Jiang Yonglin, Asian Law Series, University of Washington Press, 2014.
- Da Yuan shengzheng guochao dianzhang 大元聖政國朝典章 [called Yuan dianzhang] (Photo reprint of 1322 Yuan edition), Taipei: Gugong bowu guan, 1976.
- Daming lü jijie fuli 大明律集解附例, Ed. Wanli, Taiwan Xuesheng shuju, Taipei, 1970.
- Eberhard, Wolfram, *Çin Tarihi*, Ankara: Türk Tarihi Kurumu Basımevi, 1947.
- Franke, Herbert, "Jurchen Customary Law and the Chinese Law of the Chin Dynasty," in *State and Law in East Asia: Festschrift Karl Büniger*, Ed. Dieter Eikemeier and Herbert Franke, Wiesbaden: Otto Harrassowitz, 1981.
- Giles, Herbert Allen, *A Chinese-English Dictionary*, Part I-II, Kelly and Walsh, Shanghai.
- Gökalp, Türikoğlu, *Türk Kağanlığının Kuruluşundan Çingiz'in Zuhuruna Kadar Altaylarda ve İç Moğolistan'da Boylar*, İstanbul: Bilgeoğuz Yayınları, 2022.
- Heng, Paul -Chao Ch'en, *Chinese Legal Tradition under the Mongols*, Princeton: Princeton University Press, 1979.
- Herbert Franke, "Chinese Law in a Multinational Society: The Case of the Liao," *Asia Major*, 3rd Series 5:2 (1992).
- Jagchid, Sechin, The Kitans And Their Cities, *Central Asiatic Journal* 25 (1/2): (1981), 70-88.
- Janhunen, Juha A., *Mongolian*, London Oriental and African Language Library, 19, John Benjamins Publishing Company Amsterdam, Philadelphia, 2012.
- Jiabben, Shen 沈家本, Geçmiş Hanedanlıkların Ceza Hukuku Hakkında Araştırma- *Lidai Xingfa Kao* 历代刑法考. vol. 1. Beijing 北京: Shangwu Yinshuguan 商务印书馆, 2011.

- Kane, Daniel, “The Great Central Liao Kitan State”, *Journal Of Song-Yuan Studies*, (43): (2013), 27-50.
- Liaoshi 遼史, *History of the Liao Dynasty*, Volume 5, Beijing: Zhonghua shuju, 1974.
- Morgan, D. O., “The Great Yasa Chingiz Khan’ And The Mongol Law in The İlkhane”, *Bulletin of the School of Oriental and African Studies, University of London*, Vol. 49, No. 1, In Honour of Ann K. S. Lambton (1986), Cambridge University Press, 163-176.
- Qianzhao, Ye 葉潛昭, *Jinlü zhi yanjiu 金律之研究*, Taipei: Shangwu chubanshe, 1972.
- Ratchnevsky, Paul, “Die Mongolische Rechtsinstitution der Busse in der Chinesischen Gesetzgebung der Yüan-Zeit,” in *Studia Sino-Altaica: Festschrift für Erich Haenisch zum 80*, Ed. Herbert Franke, Verlag: Geburtstag, 1961.
- Ratchnevsky, Paul, “Die Yasa (Jasaq) Činggis-khans und ihre Problematik”, *Sprache, Geschichte und Kultur der Asiatischen Völker, Protokollband der XII. Tagung der Permanent International Altaistic Conference 1969 Berlin*, Herausgegeben von: Gerorg Hazai und Peter Zieme, Akademie Verlag, 1974, 471-487.
- Ratchnevsky, Paul, *Un Code des Yuan*, Volume 4, Collège de France, Paris: Institut des Hautes Etudes Chinoises, 1972–1985.
- Song Lian 宋濂, *Yuan shi 元史*, Beijing: Zhonghua shuju, 1976.
- Tao, Li 李燾, *Xu Zizhi tongjian changbian 續資治通鑑長編*, Beijing: Zhonghua shuju, 1980.
- Tingyu, Zhang 張廷玉, *Ming Yülliği-Mingshi 明史*, Beijing: Zhonghua Shuju, 1974.
- The Great Qing Code*, Trans by William Jones, Oxford: Clarendon Press, 1994.
- Vernadsky, George, “Cengiz Han Yasası”, *Türk Hukuk Tarihi Dergisi*, C. I, (1944), 107-132.
- Wu, Kang (吳鋼)- Ching-yang Wang (王京陽), Ch’üan T’ang Wen Pu-i 全唐文補遺 (Tang Metinleri Derlemesine İlaveler), C.3, Hsi-an, 1996.
- Wu, Yixuan, *Xibei Normal University, Research on Color Performance Dunhuang Magao Grottoes Murals in the Tang dynasty*, Yüksek Lisans Tezi, Xibei: Fine Arts, 2017.
- Xiu, Ouyang; Song Qi, “Yeni Tang Tarihi” (欧阳修 宋祁; “新唐书” 北京: 中华书局), Pekin: Zhonghua Shuju, 1975.